

GEODETSKI TEHNIČKI PROPISI

Prof. Ilija ŽIVKović Dipl. Ing. — Beograd*

Ovih dana objavljen je u časopisu Naše građevinarstvo, sveska br. 7, članak Dipl. Ing. Milutina Maksimovića pod naslovom: Prilog diskusiji kako organizovati i sprovesti izradu i donošenje tehničkih propisa.

Članak Ing. Maksimovića odnosi se uglavnom na iznalaženje najboljeg i najpravilnijeg puta i načina za donošenje tehničkih propisa u građevinarstvu. Razmatranja u tome mogla bi se u mnogome odnositi i na geodetske tehničke propise. Međutim, kako u geodeziji ipak ima i nekih specifičnosti, to ćemo posebno razmotriti našu situaciju, utoliko pre što se vrlo često čuju i pohvale našim sadašnjim geodetskim tehničkim propisima ali i dosta kritike koje su ponekad i vrlo oštre. One se najviše odnose na glomaznost, preopširnost a često puta i na nejasnoću pojedinih pasusa. Mnogo primedaba ima i na način izlaganja, stil a posebno na jezik. Zatim i na strogost nekih partija itd. Smatramo da detaljno razmatranje i kritiku ovih propisa treba prepustiti posebnim stručnim diskusijama.

Da mi sada vidimo ko treba da donosi geodetske tehničke propise, ko će taj posao finansirati, i ko je nadležan da ih proglasi punovažnim i obaveznim.

Pre svega, može se razmotriti da li su geodetski tehnički propisi potrebni uopšte. Ako se pođe sa stanovišta da je i geodezija jedna tehnička nauka, to se već kroz tu nauku došlo do utvrđenih postavki kako treba obavljati geodetske radove, šta je dozvoljeno i koliko a šta nije, koje su metode radova efikasne i korisne a koje nisu, koje instrumente i sa kakvom tačnošću u datim slučajevima treba upotrebiti itd. Iz ovoga bi se moglo zaključiti da projektant i izvršilac geodetskih radova mora biti geodetski stručnjak odgovarajuće školske spreme prema zadacima koje izvršuje. Takav stručnjak svojim potpisom garantuje da su geodetski radovi stručno i pravilno obavljani, dakle baš kao što jedan građevinski stručnjak npr. statičar svojim potpisom garantuje da je statički proračun neke građevine dobar. Za greške koje bi mu se u radu potkrale on je moralno i materijalno odgovoran. Kao primer za ovakvo gledište mogu se uzeti radovi iz primenjene geodezije za koje nema posebnih tehničkih propisa, a takvi se radovi izvode sa velikim uspehom.

S druge pak strane, s obzirom na specifičnost geodezije, bez izričitih geodetskih tehničkih propisa nastupila bi široka proizvoljnost kako u načinu prikupljanja terenskih podataka tako u njihovoj daljoj obradi. Zamislimo samo

*) Građevinski fakultet - Geodetski osek Beograd

kako bi izgledali podaci merenja uglove ,odstojanja ili nivelanja ukoliko se oni ne bi morali na jednoobrazni način prikupljati i registrovati. Nastupile bi teškoće u njihovom tumačenju i korišćenju i od strane samih izvršilaca a pogotovu od onih koji će ih koristiti posle dužeg vremena.

Dakle, geodetski tehnički propisi mora da postoje. U vezi sa tim nameće se i pitanje da li ovi propisi treba da su na nivou federacije tj. da su savezni ili, s obzirom na sprovedenu decentralizaciju u našoj zemlji i radničko i društveno samoupravljanje, donošenje geodetskih tehničkih propisa treba prepuštiti republikama, komunama ili čak pojedinim geodetskim organizacijama koje izvršuju geodetske radove.

Decentralizacijom tehničkih geodetskih propisa nastupila bi velika šarolikost u izvršenju geodetskih radova a pogotovu ako bi njih mogle da donose i geodetske organizacije koje posluju po privrednom računu. Njima bi, možda, najviše odgovaralo da tehničkih propisa bude što manje, da budu što blažiji a možda da čak i ne postoje, što bi onda jako uticalo na kvalitet geodetskih radova uopšte.

Imajući u vidu da su ovi propisi čisto tehnički... »koji normiraju nešto, za šta smo svi podjednako, u istoj meri — ali ne uvek iz istih razloga — zainteresovani — *treba da budu jedinstveni za područje čitave federacije*«. (Citat iz članka Ing. Maksimovića.)

Za stvaranje geodetskih tehničkih propisa postoje uglavnom dva načina: da ih sačini savezni organ za geodetske poslove (Savezna geodetska uprava), ili da se ovaj posao poveri društvenoj organizaciji (Savezu geodetskih inženjera i geometara Jugoslavije).

Prvi način stvaranja geodetskih propisa bio je do sada kod nas u praksi. Za teritorije naše zemlje koje su pre formiranja Jugoslovenske države bile u sastavu Austrougarske, ove propise donosilo je ministarstvo finansija. Za bivšu kraljevinu Srbiju izdat je propis koji je nosio naziv Pravilnik I o katastarskom permeravanju. Taj propis je direktan prevod nemačkog propisa koji je važio za Prusku (pruski pravilnik). Ovaj pravilnik, koji je izdalo ministarstvo finansija Srbije, odnosio se samo na radove triangulacije, poligonske i linijske mreže. Predviđeno je bilo da se izdaju i posebni propisi za snimanje, ali do toga nije došlo.

Godine 1928. objavljen je Zakon o katastru zemljišta u Jugoslaviji. Članom 70. toga zakona propisano je da se u roku od godinu dana po njegovom stupanju na snagu propišu katastarski pravilnici po kojima će se izvoditi svi radovi na katastru zemljišta. Već 30. oktobra 1929. godine izdat je Pravilnik o katastarskom premeravanju I deo — triangulacija. Uskoro za njim izdati su i ostali pravilnici i to II deo — poligonska i linijska mreža; III deo — snimanje; IV deo — nivelman; V deo — izrada katastarskih planova; VI deo — klasiranje zemljišta, izrada katastarskog operata i njegovo izlaganje; VII deo — održavanje katastra u opštinama u kojima je katastar izrađen na osnovu premera odnosno gde nije izvršen katastarski premer i Zbirka topografskih znakova. I ove propise — pravilnike izdalo je i oglasilo obaveznim ministarstvo finansija, jer je civilna geodetska služba bila u sastavu toga ministarstva.

Za potrebe katastra zemljišta ovi su propisi obuhvatili celokupnu materiju. Međutim, u posleratnom periodu s obzirom na široku primenu geodezije u poljoprivredi, industriji, hidrotehnici, saobraćaju, rudarstvu, urbanizmu itd. dakle u privredi uopšte ti propisi nisu više odgovarali. Zato je geodetska služba pošla putem stvaranja novih — savremenih tehničkih propisa. Tako je već 1951. godine izdat novi tehnički propis — Pravilnik za državni premer I deo — triangulacija, koji je sačinjen u kolaboraciji vojne i civilne geodetske službe a njegovu obaveznu primenu proglasili su Geografski institut JA i Glavna (savezna) geodetska uprava. Godine 1956. izdat je Pravilnik — deo II-A — osnovni radovi na gradskom premeru a 1958. godine II deo — opšte odredbe o premeru i propisi o poligonskoj i linijskoj mreži i III deo — razgraničenje i snimanje detalja i reljefa zemljišta i detaljni nivelman. Pored toga izdati su 1953. godine Kartografski ključ za osnovnu državnu kartu razmere 1:5000, 1955. godine Topografski ključ za planove razmere 1:500 do 1:2500 a godine 1949. Kartografski ključ za razmeru 1:5000; 1953. godine Kartografski ključ za osnovnu državnu kartu razmere 1:5000 i 1946. godine Kartografski ključ za osnovnu državnu kartu u razmeri 1:5000 i 1:10000 i za planove u razmeri 1:5000.

Sve ove propise pripremila je i izdala Savezna geodetska uprava.

Da razmotrimo sada drugi način donošenja tehničkih propisa. Po tome načinu priprema i sastav propisa bi se poverila stručnoj društvenoj organizaciji. U Savezu geodetskih inženjera i geometara učlanjeni su stručnjaci iz proizvodnje, državne uprave, naučnih i školskih ustanova iz cele zemlje, te postoji mogućnost da se Savezu poveri izrada propisa.

U članku ing. Maksimovića navedeno je da je Savez jugoslovenskih laboratorija i Savez mašinskih i elektrotehničkih inženjera i tehničara sa uspehom obavio ovakve zadatke.

Ukoliko bi se ovakav način stvaranja geodetskih tehničkih propisa usvojio Savezna geodetska uprava treba da bude naručilac i investitor. Ona bi tako izrađene propise proglasila obaveznim.

Pri ovakvom načinu rada jasno je da postoji opravdana bojazan da bi izrada propisa vremenski dugo trajala jer bi na njemu radili stručnjaci kojima to nije jedini i glavni zadatak, što nije bio slučaj pri izradi propisa od strane službenika Savezne geodetske uprave.

Možda bi najbolje bilo da se u Saveznoj geodetskoj upravi obrazuje jedna komisija od priznatih stručnjaka proizvodnje, nauke i uprave, kojoj bi se poverio takav zadatak.

Pravilnici II, II-a i III deo izdati su kao privremeni propisi. U vezi sa tim citiraćemo još jedan pasus iz članka Ing. Maksimovića: ... »Nalazimo da je reč »privremeni« toliko suvišna — da je upravo besmislena. Naime svi tehnički propisi su po svojoj suštini privremeni. Nema ni jednog tehničkog propisa koji bi ma i sa malo prava mogao pretendovati na to da u veku tehničke i naučne revolucije bude stalan i nepodložan periodičnoj reviziji i promeni ...«

Navedena tri propisa, i ako su privremeni, oni do danas, dakle za petnaestak godina, nisu pretrpeli nikakve izmene ili dopune, ma da je jasno da

je za to do sada, svakako, bilo potrebe korišćenjem novih i usavršenijih instrumenata i pribora, primenom novih metoda rada ili što su se neki stavovi propisa u primeni ukazali kao nepodobni, komplikovani i sl. Ovo se naročito odnosi na propise iz godine 1929—1931. (katastarske pravilnike) koji još nisu zamenjeni novim.

Odredbe tehničkih propisa moraju biti donete samo na osnovu naučnih podataka, dokaza i provera, ali one moraju biti i prilagođene potrebama postavljenih zadataka, vodeći pri tome računa i o produktivnosti rada.

Kako su tehnički propisi u stvari zakon po kome moraju svi postupati, to oni moraju biti potpuni, jasni i nedvosmisleni. Njih treba da dopunjuju odgovarajuća uputstva koja će doprineti da se odredbe propisa tačno i pravilno primenjuju. Nije dobro da tehnički propisi istovremeno sadrže i uputstva za rad.

Na kraju da zaključimo:

- za sve geodetske poslove mora da postoje tehnički propisi;
- tehnički propisi treba da su jedinstveni za celu zemlju;
- sastav tehničkih propisa treba poveriti komisiji stručnjaka iz proizvodnje, uprave i nauke;
- Savezna geodetska uprava treba da je naručilac i investitor geodetskih tehničkih propisa;
- Savezna geodetska uprava proglašuje geodetske tehničke propise obaveznim i punovažnim;
- geodetski tehnički propisi moraju se dopunjavati, menjati i usavršavati, čim za to nastupe potrebe;
- geodetske tehničke propise treba da prate odgovarajuća uputstva.